

Referințe bibliografice:

1. Barna 2001). Barna, Andrei, Antohe, Georgeta, Curs de pedagogie. Fundamentele și teoria educației, Editura LOGOS, 2001;
2. Cucos, Constantin, Pedagogie, Editura Polirom, Iași, 1996
3. Mulheron Te One, Sarah Jane, *Perception of children's rights in three early childhood settings*, University of Wellington, 2001;
4. Curriculum pentru educație timpurie, Ministerul Educației, București, 2019
5. Convenția cu privire la Drepturile Copilului, Salvați Copiii România, București, 2010
6. Legea Educației Naționale nr. 1/2011, Ministerul Educației Naționale
7. <http://www.un.org/en/globalissues/briefingpapers/humanrights/quotes.shtml>

ECOLOGICAL EDUCATION - A COMPONENT PART OF CONTEMPORANEITY EDUCAȚIA ECOLOGICĂ - COMPONENTĂ A CONTEMPORANETĂȚII

Georgiana STOICA (BOLTAȘU),
doctorand, UPS „I. Creangă” din Chișinău

CZU: 373.033

Summary. The article approaches the importance of children's ecological education at the present stage. Ecological education is aimed at a process of recognizing values and understanding concepts, in terms of training and developing the skills and attitudes necessary for the correct understanding and appreciation of the interdependence between man and the factors of the natural environment.

Rezumat. În articol se abordează importanța educației ecologice a copiilor la etapa actuală. Educația ecologică este vizată drept un proces de recunoaștere a valorilor și de înțelegere a conceptelor, în aspectul formării și dezvoltării deprinderilor și atitudinilor necesare pentru înțelegerea corectă și aprecierea interdependenței dintre om și factorii mediului natural.

Key words: education, ecology, children, particularities.

Cuvinte-cheie: educație, ecologie, copii, particularități.

În prezent, omenirea trece prin unul dintre cele mai critice momente. Limitându-ne la anumite manifestări externe, am putea spune, că societatea modernă este în criză profundă. Economia țărilor dezvoltate continuă să crească, chiar dacă nu evoluează cu aceeași pași rapizi, cum a fost recent. Oricum continuă să crească volumul extragerilor de minerit, ceea ce stimulează creșterea cererii de consum, mai notabile fiind în țările dezvoltate. În același timp, contrastele sociale în lumea modernă între țările dezvoltate economic și în curs de dezvoltare sunt din ce în ce mai pronunțate și, în unele cazuri, de până la 60 de ori mai mari a veniturilor populației din aceste țări. [11].

Dezvoltarea societății umane trebuie să țină cont de faptul că viitorul speciei umane depinde de luarea în considerare a limitării resurselor și de hotărârea și capacitatea oamenilor de a se abține de la distrugerea ecosistemelor naturale. Iar printre mijloacele capabile să contribuie la combaterea, conservarea și dezvoltarea unui mediu sănătos și prosper, un rol deosebit îl au activitățile educative. Iar pentru realizarea unei educații ecologice eficiente este important să înțelegem ce este ecologia și legitățile proprii ecologiei care acționează la oricare nivel de integrare și organizare a biosistemelor.

Educația ecologică este considerată de mare actualitate și importanță. Acest fapt reiese din multitudinea problemelor globale cu care se confruntă omenirea - poluarea aerului, apei și

solurilor, distrugerea stratului de ozon, modificarea globală a climei, distrugerea și fragmentarea habitatelor, dispariția speciilor.

În majoritatea țărilor dezvoltate protecția mediului a devenit una din direcțiile prioritare ale politicii statului. Această problemă trebuie abordată de întreaga comunitate umană și în acest scop este necesar de implementarea unui sistem de educație ecologică, pentru toate segmentele populației.

Educația ecologică reprezintă numai un prim pas al unui proces al cărui rezultat final ar trebui să fie transformarea participanților în persoane judicioase și motivate cu un puternic angajament către cauza ecologică.

D. W. Orr [5] estimează că procesul educațional „accentuează teorii privind lumea naturală și nu valori; abstracțiunea în loc de conștiință; răspunsuri ordonate în loc de întrebări și eficiență tehnică asupra conștiinței. Educația nu este o garanție a decenței, prudenței sau înțelepciunii. Nu educația, ci educația de un anumit tip va fi salvarea noastră”. D. W. Orr [6], A. Burcu [1] abordează educația ecologică din perspectiva concepției educative din Grecia antică *paideia*. Conform acestei concepții, asimilarea cunoștințelor dintr-un anumit domeniu reprezintă numai un prim pas, educația fiind un proces continuu de formare și transformare, fiind în același timp filozofie, religie, un mod de viață și un mod de raportare a sinelui față de ceilalți și față de univers.

W. Stapp și colab. [7] consideră că educația ecologică are ca scop formarea de cetățeni: informați cu privire la mediul lor biofizic și problemele asociate acestuia; conștienți cu privire la posibilitățile lor de a ajuta în rezolvarea acestor probleme; și motivați să lucreze la rezolvarea lor.

Educația ecologică este procesul de recunoaștere a valorilor și de înțelegere a conceptelor, în aspectul formării și dezvoltării deprinderilor și atitudinilor necesare pentru înțelegerea corectă și aprecierea interdependenței dintre om, cultură și factorii mediului natural [4, p.7].

Analizând mai multe surse bibliografice menționăm, educația ecologică are la bază principii: globale, holiste/integratoare și sistemice, iar înțelegerea lor se axează pe necesitatea cunoașterii faptului că: întreaga lume este în interrelație și fiecare acțiune va produce o reacție, care în complexul sistemelor vii este de multe ori imprevizibilă.

Educația ecologică este un proces ce incubă elemente bazate pe concepte individuale:

- *conștientizarea* „să ajuți oamenii să devină conștienți de faptul că sunt alegeri pe care ei le pot face în calitate de consumatori, dar aceste alegeri pot avea multiple implicații asupra mediului înconjurător”;
- *cunoștințele* „ajută la înțelegerea interrelațiilor din lumea vie, astfel încât oamenii să înțeleagă cum interacționează cu mediul, ce probleme pot apărea precum și cum pot fi acestea rezolvate”;
- *atitudinile* „tendințe consistente de selectare preferențială a unor alternative de răspuns în situații specifice, pornind de la valori sau caracteristici personale stabile”;
- *aptitudinile* - abilități, talentele și aptitudini - cu caracter individual “eficiență și competențe în efectuarea sau rezolvarea cu succes a unor sarcini sau activități specifice”;
- implicarea încurajează copiii să-și aplice cunoștințele dobândite, să participe activ la luarea deciziilor, să-și susțină propria opinie. Acest proces poate duce la schimbarea comportamentului individual și creșterea încrederii de sine.

Particularitățile educației ecologice reies din însăși definiția conceptului și anume: copilul trebuie să conștientizeze și să-și asume responsabilități în ceea ce privește mediul în care trăiește; trebuie să ofere tinerilor posibilitatea să-și exprime liber ideile personale și să ia atitudine atunci când e cazul; înțelegerea problemelor de mediu nu se rezolvă de la sine, pentru a percepe mediul la

adevărata valoare, copiii trebuie să vină în contact cu natura, iar educația pentru protecția mediului să fie privită ca un "mod de viață".

Educația ecologică se realizează prin cultivarea trăirilor pozitive privind mediul înconjurător. Ele intră ca un element component în structura convingerilor privind protejarea mediului. O idee, o normă de comportare, o cerință socială care este asociată cu o atitudine emoțională pozitivă, mobilizează și dinamizează pe om în acțiune. Trăirea emoțională susține un interes viu pentru activitatea urmărită și concentrează întreaga energie a omului în atingerea scopurilor sale. Principala sursă a emoțiilor este contactul cu realitatea. În contactul său cu obiectele și fenomenele, oamenii încearcă emoții, care sunt în consonanță sau în disonanță cu trebuințele, interesele, aspirațiile și idealurile omului. Experiența afectivă trăită de om devine un stimulent, dacă este pozitivă, de aceea este esențial să se realizeze sensibilizarea elevilor asupra problemelor cu care se confruntă mediul [10, p.105].

Educația ecologică se definește prin asimilarea unor conținuturi, formarea și dezvoltarea unor convingeri, atitudini și comportamente relative la abordarea sistemică, interacționistă a mediului [9, p.11].

Finalitățile educației ecologice sunt:

- dezvoltarea conștiinței ecologice, a simțului responsabilității, a solidarității dintre indivizi pentru păstrarea și ameliorarea mediului;
- dezvoltarea capacității de a lua decizii, de a identifica și a pune în practică soluții pentru prevenirea și rezolvarea problemelor concrete legate de relația individului cu mediul său de viață;
- pregătirea cetățeanului actual și viitor pentru a influența pozitiv deciziile politice, economice și sociale cu privire la mediu.

În atingerea finalităților educației ecologice trebuie să se țină cont de următoarele aspecte: educația ecologică a apărut ca soluție la problemele care amenință omenirea; este necesară atât cunoașterea mediului natural-geografic și biologic, cât și a celui social pentru a putea interveni într-un mod pozitiv; educația ecologică trebuie realizată atât prin intermediul educației formale, cât și a educației informale; conținuturile educației ecologice trebuie cunoscute și de către organele de decizie politică aflate la putere care pot promova o legislație care vizează protecția mediului; educația ecologică trebuie să facă apel la metode și tehnici care sensibilizează publicul larg din diverse domenii care poate ajuta în încercările de salvare a mediului; este necesară înțelegerea proceselor și a fenomenelor care au un impact major asupra mediului.

Educația ecologică urmărește [2, p.60]: formarea receptivității/sensibilității pentru abordarea sistemică a problematicii mediului natural, social, psihic etc.; formarea respectului pentru protecția mediului natural; formarea convingerilor de protejare și conservare a mediului natural; formarea unor comportamente specifice de protecție a mediului.

Educarea unor competențe de investigare a consecințelor posibile ale acțiunii transformatoare a omului asupra mediului natural. Este necesară implicarea educatorilor în efectuarea acțiunilor menite să sprijine copilul pentru manifestarea interesului și curiozității pentru cunoștințele din domeniul ecologiei, să stimuleze copilul în desfășurarea activităților cu caracter experimental și demonstrativ, prin care să contribuie la păstrarea sănătății mediului în care trăiește, în îmbogățirea vocabularului activ cu termeni din domeniul ecologic. Sunt necesare și acțiuni privind însușirea unor norme de comportament ecologic specific asigurării echilibrului dintre sănătatea individului, a societății și mediului și formarea unei atitudini dezaprobatore față de cei

care încalcă aceste norme, stimularea imaginației și a creativității și încurajarea copilului pentru a exprima independent opinii și stări sufletești proprii și pentru motivarea lor.

Obiectivele educației ecologice sunt posibil de îndeplinit prin utilizarea strategiilor specifice ale educației formale și nonformale, centrate pe acțiuni independente și în grup, pe plasarea în situații de viață reale, pe organizarea activității în cadrul unor proiecte, pe soluționarea unor probleme practice concrete. Cunoștințele teoretice pot servi la elaborarea și implementarea proiectelor de cercetare, aspectul teoretic și cel practic-aplicativ manifestându-se ca un tot unitar, fiecare fiind prioritar într-o situație ori alta.

Evidențiem, în prezent educația ecologică nu trebuie privită doar ca componentă a sistemului educațional de protejare a naturii, ci ca element necesar în formarea personalității, care poate hotărî problemele viitoarei etape de dezvoltare a civilizației. Se evidențiază trei forme ale educației ecologice [3, 4]: formală, non-formală și informală.

Educația ecologică formală vizează că problemele mediului nu vor putea fi rezolvate decât de persoanele care vor fi capabile să facă judecățile de valoare astfel încât să se depășească limitele înguste ale intereselor umane. Astfel de persoane nu vor fi foarte multe, decât prin aplicarea unor programe de educație ecologică ferme, coerente și generalizate, adaptate nivelelor vârstelor cărora le sunt adresate, precum și diferitelor grade de pregătire.

Problemele legate de mediu trebuie studiate de la cele mai fragede vârste și acest lucru poate fi realizat cu o mare eficiență în cadrul unităților de învățământ inclusiv preșcolar.

Menționăm și educația celor 7 ani de acasă prin care unui copil i se pot transmite cele mai elementare norme de comportament care să constituie fundamentul acțiunilor unui cetățean preocupat de mediul în care trăiește. Dar pentru că nu toți părinții pot realiza acest lucru, fie din neștiință, din ignoranță sau poate numai din lipsă de timp, activitățile ce se desfășoară prin intermediul unităților de învățământ au o foarte mare importanță. Pe de o parte, în mod teoretic, instituțiile de învățământ reprezintă un veritabil mijloc de acțiune în formarea generațiilor viitoare adresându-se unui segment larg al opiniei publice (copiii școlarizați și prin intermediul acestora, părinții lor), iar pe de altă parte, în mod practic, procesele instructiv-educative fiind dependente de calitatea cadrelor didactice, dar și de cea a copiilor, instituțiile preșcolare au un rol hotărâtor în crearea unei societăți care să nu fie indiferentă față de mediul său, societate care ar putea deveni distructivă și autodistructivă.

Educația ecologică non-formală (extrașcolară) reprezintă educația urmărită în afara sistemului școlar, într-o manieră regulată sau intermitentă. Acest tip de educație presupune orice activitate organizată în mod sistematic, creată în afara sistemului formal și care oferă tipuri selectate de învățare a subgrupurilor specifice populației (atât adulți, cât și copii).

Realizarea educației în mod competent presupune întotdeauna prezența și acțiunea unui personal anume pregătit – personalul didactic. Perfecționarea pregătirii profesionale poate fi realizată în cadrul unor activități de educație non-formală. Deoarece profesorii sunt o cheie importantă pentru aplicarea cu succes a unui curriculum de educație ecologică, este foarte important ca ei înșiși să se pregătească pentru a avea cunoștințele, abilitățile cognitive și calitățile afective pe care urmăresc să le dezvolte la elevii lor. Un viitor profesor nu trebuie doar să achiziționeze aceste atribute, ci și să procedeze astfel încât să le transfere elevilor lor.

Hungerford și Peyton (1986) au prezentat un set de calități necesare unui viitor cadru didactic ce aplică programe de educație ecologică: să-și centreze activitățile pe și să reflecte caracterul interdisciplinar al educației ecologice.

Cadrele didactice trebuie să aibă capacitatea de a avea și de a aplica cunoștințele, deprinderile/priceperile și sentimentele importante în educația ecologică. Această pregătire trebuie să conțină minim următoarele: pregătirea de bază în Ecologie; experiențe în teren și/sau de laborator; cunoașterea problemelor de mediu, precum și a celor legate de managementul resurselor; competențe în identificarea problemelor de mediu, analizarea acestor aspecte, investigarea lor, precum și pentru evaluarea acestor probleme și de a acționa ca cetățean; abilități de a-și dezvolta atitudinile necesare - clarificarea priceperilor și cunoștințelor necesare - pentru a aprecia rolul atitudinilor umane în problemele mediului. Să demonstreze pregătirea și experiența legată de multidisciplinaritate, precum și activitățile instructive și metode similare acelor ce pot fi folosite în propriile lor clase. Să manifeste pregătirea filozofică și cea legată de obiectivele educației ecologice, precum și natura interdisciplinară și multidisciplinară a curriculumului de educație ecologică. Ulterior, cadrele didactice trebuie instruite pentru implementarea acestor modele. Să dovedească pregătirea profesională specifică - în particular, la nivelul de studiu primar - pentru utilizarea conținutului educației ecologice drept vehicul al predării deprinderilor educaționale de bază (cum ar fi cele de a se exprima artistic sau de a citi sau de a calcula, etc.). Să manifeste disponibilitatea pentru a-și dezvolta acele deprinderi necesare în identificarea, inventarierea și evaluarea resurselor locale folosirii lor în educația ecologică.

Educația ecologică informală (difuză) constituie un proces continuu de achiziționare a cunoștințelor și conceptelor care nu se situează în nici unul din cadrele instituționale. Cu alte cuvinte, putem spune că reprezintă un proces ce durează o viață, prin care fiecare persoană dobândește cunoștințe, aptitudini și deprinderi din experiențele zilnice. Educația informală provine din trăirea unor experiențe spontane, experiențe acumulate din viața de zi cu zi.

La o analiză superficială, educația informală pare o educație neformativă fiind spontană, lipsită de formalizare. De fapt acest tip de educație reprezintă întreaga achiziție autonomă a persoanei, achiziție dobândită într-o manieră întâmplătoare, dar în condiții numeroase și variate, așa cum le determină condițiile existenței umane ca atare. Prin urmare ea precede și depășește ca durată, conținut și modalități educația formală. Precedența sa este explicată de natura inițierilor fiecărui individ ce au loc în afara cadrelor instituționalizate, iar extinderea peste limitele educației formale este atestată de prezența ei de-a lungul vieții.

Poate fi realizată în special prin intermediul mijloacelor de comunicare. Un mare număr de canale TV, computerizarea informației, casetele audio-video etc. constituie forme preponderente pe care le are la dispoziție educația informală. Acțiunile desfășurate de ONG-uri sau cele inițiate și dezvoltate de comunitate ca și educația „celor 7 ani de acasă” sau cea dobândită pe stradă constituie la rândul lor forme ale educației informale. Educația informală poate fi realizată și prin intermediul/de către muzee, grădini botanice și zoologice, biblioteci, parcuri naturale sau centre de informare și educare a vizitatorilor din ariile protejate.

Astfel, rezumând cele relatate evidențiem că educația ecologică presupune nu numai formarea unui comportament corect față de mediul ambiant dar și implicarea activă și chibzuită în procesul de adoptare a deciziilor de mediu. După cum menționează S. Jurat educația ecologică la etapa preșcolară are ca scop „dezvoltarea spiritualității copiilor, orientarea lor umanistică realizată în baza formării unui sistem de viziuni și deprinderi de bunătate, non-violență, atitudine plină de menajament față de natura plaiului natal și reflectată în conștiință, activitate, comportament, emoții și sentimente”. Iar finalitatea educației ecologice, după cum menționează și A. Teleman [8], este formarea culturii ecologice și vizează dezvoltarea responsabilității față de mediu, motivația de a participa la activități de îmbunătățire a mediului prin promovarea unui stil de viață compatibil unui

mediu natural sănătos și propice vieții. La baza formării culturii ecologice stau elementele ei indispensabil legate între ele – conștiința, atitudinile, cunoștințele, abilitățile și aptitudinile, implicarea.

Prin urmare, în baza celor relatate putem conchide că educația ecologică reprezintă un demers pedagogic la problematica lumii contemporane, o componenta organica a procesului educațional în formarea tinerelor generații, proces indus de evoluția civilizației contemporane.

Referințe bibliografice:

1. Burcu A. Educația ecologică, dezvoltarea durabilă și calitatea vieții. Cluj-Napoca: Editura Mega, 2005.
2. Fonari E. Cultura ecologică a tineretului studios. În: *volumul Ecologia. Etica. Morala*. Chișinău, 2002, p. 60-61.
3. Friptuleac Gr. *Ecologie umană*. Chișinău: CEP Medicina, 2006. 276 p.
4. Gînju S., Teleman A. Educație ecologică. Chișinău: UPS "I. Creabgă", 2014. 142 p.
5. Orr D. W. *Earth in Mind: On Education, Environment, and the Human Prospect*, Washington D.C.. Island Press, 2004.
6. Orr D.W. *Ecological Literacy: Education and the transition to a postmodern world*. SUNY Press, 1992.
7. Stapp W. B., Bennett D., Bryan W. et al. The concept of environmental education. În: *"The Journal of Environmental Education"*, vol. 1(1), 1969, pp. 30-31.
8. Teleman A. Educație ecologică prin activități de explorare/investigare a mediului în cadrul disciplinei Științe în clasele primare. În: *Didactica Pro*, 2010, nr.2, p.46-52.
9. Винокурова Н.Ф. Интеграция экологических знаний. Нижний Новгород, 1996, 150 с.
10. Карташова Н.С. Экологическая культура личности в контексте устойчивого развития общества. В: *Тульский экологический бюллетень*, 2006, вып. 1, с. 105-113.
11. Реймерс Н.Ф. Надежды на выживание человечества. Концептуальная экология. М., 1992.